

zó gazfickóságával, Szervét félálomias-lassított hullámmásával) az ábrázolás variativitásában nem vette fel a versenyt, e sorok írójának mégis Karalyos Gábor (Kolja) teljesítménye szolgált a legnagyobb öröme. Egyrészt azért, mert a fiatal színész messze meghaladta valamennyi eddigi budapesti és vidéki alakítását. Másrészt azért, mert rengetegnyi csendjében, passzív tízperceiben az erőszakkal magára terelt figyelem segélycsapatái nélkül, egyszerűen a mostohagyerek mellözöttségének sorssá élésével, a mulya külső én és a fortlyogva lappangó belső én feszültségével tudott tenni-venni. Végül azért, mert a darab és az előadás hangfekvésében is problematikus át- vagy beöltözés (a fiú kurvává, filmhőssé, világsztárrá, üldözötté – és „győztesé” válása) során számízta a szerepből az izléstelenséget, a manírt, a gyermekdedséget, s valami lomha gazellás groteszkummal dolgozott. Nem rosszallható cícomák, antrék, spétek közé belapátolt egy fiatal fickót, akinek élete nagy, többszörösen is státus- és identitásváltó kalandja után se

attól nem lesz jobb, hogy elhagyta Moszkvát, se attól, hogy visszatért Moszkvába. A világ képtelenségéről egy böhöm szobor, egy tévéreklám-paródia, egy zuhanó emberi test is elmondhatja a magáét. Nem többet, mint hogy Karalyos-Kolja fölveszi a túsarkút, leveszi a túsarkút.

JANUSZ GŁOWACKI: NEGYEDIK NŐVÉR (Radnóti Miklós Színház)

FORDÍTOTTA: Pászti Patrícia. **DÍSZLET, JELMEZ:** Ignjatovic Kristina. **ZENE:** David Yengibarjan. **DRAMATURG:** Vámos Anna. **A RENDEZŐ MUNKATÁRSA:** Balák Margit. **RENDEZŐ:** Rusznyák Gábor.

SZEREPLŐK: Tóth Ildikó, Kovalik Ágnes, Wéber Kata, Karalyos Gábor, Szombathy Gyula, Csomós Mari, Csányi Sándor, Bálint András, Schneider Zoltán, Szervét Tibor, Kocsó Gábor, Mészáros Tamás, Jarovinskij Igor, David Yengibarjan/Slobodan Wertetić.

CSÁKI JUDIT

PC light

■ JOANNA MURRAY-SMITH: SZENVEDÉLY ■

Joanna Murray-Smith igen szereti az egyszavas címeket – és lehet, hogy nem lenne boldog, ha tudná, hogy az általa adott Honour Szenvedélyre fordult a Pesti Színház előadásában; becsületből (esetleg „megbecsülésből”, „tisztességből”) lett szenvedély, ami a darabban előforduló szavakat tekintve rendben lehetne, mégis elgondolkodtató, hogy az író (nő) nem a Passiont adta címnek. Aki egyéb darabjai címében olykor szenvedélyes – „törlesztés”, „mámor”, „alkonyat”, „szerelemgyerek”: ilyeneket szeret adni. Ezt a „szenedélyt” a címben viszont visszafogta. Piaci szempontból tűnik jó változtatásnak.

Maga a darab eminens tanulóra utal; mármint olyanra, aki a különböző – és nagy számban létező – kurzusokon és kézikönyvekből becsületesen megtanulta, hogyan kell (darabot) írni, és saját természet adta intellingenciáját, valamint életismeretét sem spórolta ki belőle. Ráadásul jó szemmel (és orral) vette észre, hogy a „woman-writer” iránt a világ bizonyos részein fokozott kereslet (és kínálat) mutatkozik – van a feminizmusnak egy *light* verziója, amely igen népszerű a harcias mozgalmaktól elijedt, viszont a *pc*-re (azúttal nem komputer, hanem politikai korrektség) kényes Amerikában és Ausztráliában.

A darab tehát patikamérgesen készült – miközben egy házasság felbomlását, egy család összeomlását a legkevésbé ezen adagolják. Ezért természetes, hogy oda-vissza minden ki van egyensúlyozva, senkit sem szabad, nem is kell gyűlölni, senkinek és mindenkinek igaza van/nincs. És persze az elhagyott feleségnek némi jóvátétel adatik azzal, hogy az új kapcsolat is becsődöl. Mitől lenne dráma – kérdezem én – ha az új kapcsolat szimplán beválna? Életszerű persze lehetne. De a *Szenvedély* az életben sűrűn előforduló közhelyeknek nem az életszerűségére, hanem drámaképző erejére épít; ez is az iskola tanítása. Ennek jegyében kerül a látóterbe igen hangsúlyosan a munka, a hivatás is: nemcsak a férfi író, hanem a feleség is az volt és lesz, csak átmenetileg föladta saját ilyen típusú ambícióit a családért. Ez szintén igen népszerű drámaképző elem, különösen a világnak azon a (boldogabbik?) felén, ahol a nők számára családanyának-feleségnek lenni széles körben reális alternatíva. Sőt, az új partner is író akar lenni; mi több, a benne főlhorgadt szenvedélynek ez a legerősebb motivációja. Azt már kissé sokallom, hogy az ő szenvedélye éppen akkor kezd rohamosan

lohadni, amikor rájön, hogy a férfi nem a leendő író szereti benne, sőt: nem is fog megtenni mindent ezért a leendő íróságért (azt ugyanis ez a fiatal nő még nem tudja, hogy dehogyisnem, ha rákényszerítik...). Szóval ez a hivatás–család konfliktushalmaz szintén a drámaíróképző könyv egyik alapfejezete. Egy másik alapfejezet része, hogy a vég lebegtetve legyen, noha mi mint intelligens közönség tudjuk: így is, úgy is megette a fene az egészet.

A formáról muszáj külön írni, mert az látszólag nagyon ki van találva. Elidegenítő, hát persze, de csak annyira, hogy mégse idegenítse el a közönséget, mert az nyilván nem szereti, ha a számára oly ismerős alaphelyzetektől el van idegenítve. Éppen ezért a jelenetek szekvenciája és környezete mesterkélt és steril, de maguk a jelenetek érzelmesek, és lélektanilag realiztikusan épülnek föl. Igaz, a végükre mindig ráúszik vagy rácsap a következő jelenet eleje, ez azonban nem tartalmi, pusztán színésztechnikai – illetve rendezési-módszerbeli – kérdés.

Időközben átcusztam a darabról az előadásra: hogy Halász Judit vagy a Pesti Színház (esetleg maga a darab) teszi-e, nem tudom, de egyfolytában a jó néhány éve itt játszott Bergman-darab, a *Jelenetek egy házasságból* jutott eszembe, persze arról meg a film (és nem a *Szenvedély* című). És gyanítom, ezzel a *Szenvedély* közönségében nem is voltam egyedül: kínálgató párhuzam, mindenképpen. Még a tárgyalás módja miatt is: a *Jelenetek...* ugyanis elemelésnek és lélektanának, közhelynek és egyediségnek olyan, pontosan – alighanem szintén patikamérgesen, de nem a tankönyvén, hanem a tehetségén – kikevert elegye, amely valóban eltalálja minden befogadójában a tipikust, ezért megszólítja benne a különlegest, az egyszerűt is.

Szamosi Zsófia (Claudia) és Lukács Sándor (George)

Schiller Kata felvétele

Mészáros Tamás rendezésének súlypontjai megint csak ellene mondanak a magyar címnek: a díszlet, a hozzá igazított jelmezek, a színpadi közlekedés módozatai leginkább elegánsak, mondjuk, felső középosztályhoz illően civilizáltak, jó modorúak. Az igen erőteljesen meghatározó színvilág is az: bordó-feketében utaznak hőseink. Szenvedély a Khell Csörsz díszlettervező és Jánoskúti Márta jelmeztervező által teremtett külsőségekben végképp nincsen: behemót bőrfotel (amely amúgy elég rossz bútordarab; elég lett volna észrevenni Halász Judit feszengését, amint elegánsan és emelkedetten, ahogy a szerepe kívánja, ülni próbál benne, de nemigen sikerül, mert nem lehet), ugyancsak behemót bőrkapapé van; aztán a második részben az új szerető környezete vakító fehér, de ugyancsak alkalmatlan mindenre, legkivált arra az erotikus nekibuzdulásra, amelyet Lukács Sándor és Szamosi Zsófia igen kényszeredetten és mesterkéltén abszolvál benne. A bordó hátsó fal elegáns. A két oldalon két-két szék – mert persze minden szereplő mindig jelen van, és követi az éppen játszókat, az elidegenítés jegyében –, melyekben a színészek szerepük szerint gondosan csoportosítva foglalnak helyet: az első részben a bomlófélben lévő házaspár ül egy oldalon (s a másikon a lányuk meg az új szerető), a másodikban a formálódóban lévő új pár (s a másikon az elhagyottak kerülnek egymás mellé).

A négy szereplős háromszögtörténet leggyengébb pontja a házaspár majdnem felnőtt lánya, Sophie; rajta egyrészt a legcsekélyebb mértékben sem látszik, hogy tehetséges írónyja föláldozta a karrierjét azért, hogy neki mindent megadjon, másrészt az ő szövegei tapadnak legerősebben a helyzetéből fakadó sablonokhoz. Annyira erősen, hogy egyetlen esendő emberszabású, a képzetből kilógó jellemvonása sincsen – ezt egyébként az új szeretővel folytatott dialógusa bizonyítja markánsan. A kezdeti ellenséges indulatból oly simán és dramaturgiailag sterilen jut el a szimpátiáig, sőt, rajongásig, hogy minden pszichológus az összes ujját megnyalná elégedettségében. Hogy tehát Danis Lidia játéka mindössze spród és darabos, ezen csodálkozni nem, legföljebb szomorkodni lehet.

Claudiát, az ambiciózus és igen erős éntudattal rendelkező új szeretőt Szamosi Zsófia játssza. Voltaképpen jól; azazhogyan mindig úgy, ahogyan azt az adott jelenet megkívánja. Igaz ugyan, hogy a figurát – amely szintén a közhelyszótárból épül föl, csak túlságosan eklektikusan – nemigen sikerül „egyben tartania”, de legalább számos jelenetben színezi a papírformát. Beszédmódja a manapság meglehetősen tipikus amerikai új brutalitás, amit szeretnek őszinteségnek becézni, holott legtöbbször csak bántó és durva – viszont Várady Szabolcs fordítását dicséri, hogy talált rá magyar nyelvi formákat.

Az elváló házaspárt Halász Judit és Lukács Sándor játssza. Mindketten vigyáznak, hogy mindig kiemelkedjen a szövegből a *szenvedély* szó – mégiscsak erről, illetve ennek hiányáról lenne szó –, de ettől eltekintve igazán igyekeznek némi hitellel megtölteni a lapos filozofálásokat hosszú kapcsolatról, szerelem és szenvedély összefüggéséről stb. Halász olyankor remek, amikor a helyzetben lévő iróniát kell transzparenssé tenni – hogy egyáltalán, bárha kesernyésen is, el tudjuk nevetni magunkat, az ő érdeme. És ő is, akárcsak Lukács Sándor, vastagabbra játssza a figurát; Lukács például nemcsak a gyáva férfi rettenetes feszengéseit, hanem az író szerénységgel maszkirozott önelégültségét is belecsempészi.

Hogy a második részre kissé fölgyorsuló előadásban akad néhány pillanat, amikor a ráismerésnek-felismerésnek legalább a lehetőségé fölmerül, és ilyenformán eszünkbe juthat vagy a saját életünk, vagy a felebarátunké, esetleg egyik-másik irodalmi, színházi vagy filmélményünk – az az ő érdemük.

JOANNA MURRAY-SMITH: SZEVEDÉLY (Pesti Színház)

FORDÍTÓ: Várady Szabolcs. DÍSZLET: Khell Csörsz. JELMEZ: Jánoskúti Márta. ASSZISZTENS: Varga Andrea. RENDEZTE: Mészáros Tamás.

SZEREPLŐK: Halász Judit, Lukács Sándor, Szamosi Zsófia, Danis Lidia.